

основоскладання утворений і новотвір **“нектароноси”**, твірними для цієї лексеми постають основи слів нектар та носити: *“Для їх додаткового харчування потрібно підсівати у саду нектароноси”* (“Порадниця”, 15.10.2015). До цього самого типу належить і новотвір **“хом’яколовка”**, що також виявлений в сучасних медіатекстах, але основоскладання в ньому ускладнене суфіксацією – суфікс -к-. Наприклад: *“Можна поставити невеликий капкан або хом’яколовку, надійно закріпивши, щоб звірок не потягнув її за собою”* (“Порадниця”, 19.11.2015).

Часто у сучасних газетних текстах трапляються новотвори на позначення реалій побутового життя народу, утворені словоскладанням: *“Поверх плівки, якщо на горищі зберігатися нічого не буде, достатньо засипати обробленими (але без цементу) **сіном-соломою** шаром завтовшки 20–25 см.”* (“Добрий порадник”, № 11, 11.2017.) Новотвір **сіном-соломою** утворений поєднанням лексем сіно та солома в одному складному слові.

До новотворів на позначення реалій побутового життя народу можна віднести і деякі розмовні іменники. Наприклад, у сучасних газетних текстах набули поширення нові слова, на позначення предметів, що прийшли з новітніми технологіями. Таким є новотвір **“мобілка”**, що утворився суфіксальним способом через додавання суфікса -к- і означає мобільний телефон: *“У магазині не тільки телефони, але й пакети, картинки та інші аксесуари для **мобілок**”* (“Газета по-українськи”, 11.07.2007). Або: *“Нинішня молодь не користується дисками, тим більше дискетами. У них у всіх – **флешки**”* (“Газета по-українськи”, 12.04.2008).

Отже, іменникових новотворів на позначення реалій побутового життя народу порівняно небагато. Найчастіше вони утворюються суфіксальним способом словотвору, основоскладанням та словоскладанням.

Література

1. Коваленко Б. О. Стилiстично знижена лексика в мові сучасної української публіцистики : дис. кандидата філол. наук : 10.02.01 / Борис Олексійович Коваленко. – Кам’янець-Подільський, 2002. – 128 с.
2. Стишов А. О. Українська лексика кінця ХХ століття: (На матеріалі мови засобів масової інформації) / А. О. Стишов. – 2-ге вид., переробл. – К. : Пугач, 2005. – 388 с.

Остапенко Т. В.,
учитель української мови та літератури,
ЗЗСО № 20, м. Бердянськ

ЕЙДЕТИЧНІ ТЕХНІКИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНІВ НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ

Розуміння того, що людина мислить образами (“ейдосами”), з’явилося в Давній Греції, а сам термін “ейдетика” уперше зустрічається в роботах Е. Йенша, психолога з Німеччини. У 90-х роках ХХ століття російський доктор

педагогічних наук І. Ю. Матюгін розробив методику розвитку образної пам'яті. У сучасній освіті України розробка ейдотехнік пов'язана з ім'ям Є. В. Антошука (керівника “Української Школи Ейдетики”).

На сьогодні ейдотехніки активно використовуються на уроках у молодших класах. Думаю, що в середній та старшій школі вони будуть не менш актуальними завдяки своїй здатності розвивати образну пам'ять, образне мислення та творчий потенціал школярів, що є важливою складовою роботи сучасного вчителя.

Ейдетизм – це особливий вид пам'яті, що дозволяє утримати й відтворити образ предмета або явища, який було сприйнято раніше. До цього образу можуть увійти також і сенсорні компоненти (слухові, тактильні, рухові, смакові та нюхові). На цьому засновується суб'єктивність, індивідуальність та яскравість ейдетичного образу. Можна сказати, що ейдетизм – це здатність уявити щось, чого вже немає в полі зору людини. Вважаю, що специфіка уроків словесності є такою, що на них ніяк не обійтися без ейдетичних технік.

На уроці української мови школярам цікавіше й простіше запам'ятовувати теоретичний матеріал та відпрацьовувати його не за допомогою сухих правил та теоретичних понять, а спираючись на яскраві опорні схеми, веселі мнемотичні вправи та інше. Так само й урок української літератури повинен бути таким, на якому діти розвивають свою емоційну сферу та уяву, отримують позитивні емоції, виконуючи завдання, наповнені вербальною та образною інформацією. Думаю, і вся сучасна школа потребує зараз саме такого підходу до навчання, бо в інформаційно насиченому просторі, у якому зараз живе школяр, воно отримало надактуальне звучання.

На уроках з використанням ейдетичних технологій дітям не обов'язково мати чудовий слух, уміти професійно малювати або створювати бездоганні рими, достатньо просто включитися в процес творчості, який і стане основою для пробудження цікавості, інтуїції, бажання вчитися, покращення настрою, отримання задоволення від власних успіхів, що спонукає до розвитку творчого потенціалу кожного учня.

Ейдетика “співпрацює” разом із мнемотехнікою – сукупністю прийомів і способів, що полегшують запам'ятовування і збільшують обсяг пам'яті шляхом утворення штучних асоціацій. Мнемоніка полегшує сам процес запам'ятовування через придумані штучні асоціації, які легко й швидко відкладаються в пам'яті й також викликають емоційну реакцію учнів, запобігає зазубрюванню.

Якщо ейдетичні техніки краще використовують так звані “правопівкульні” учні, то школярі з більш розвиненою аналітичною пам'яттю (“лівопівкульні”) віддають перевагу прийомам мнемотехніки. У нашому досвіді описано такі прийоми та методики, у яких гармонійно поєднано обидві групи технік, що дозволяє дітям відчувати свою успішність, інтелектуальну спроможність, а вчителю створити комфортні умови для самореалізації кожної дитини під час навчально-виховного процесу.

Серед найефективніших та найцікавіших методів ейдетики, які доцільно вживати на уроках словесності, хотілося б назвати особливо варті уваги. Серед них – **метод Цицерона** (або метод системної кімнати), який полягає в тому, що одиниці інформації (наприклад, герої літературного твору або мовні поняття) розташовуються в уявній або добре знайомій кімнаті в певній послідовності. **Акровербальний метод** полягає в тому, що учням пропонуються вірші (або акровірші), жартівливі фрази та веселі історії із зашифрованою в них інформацією. За аналогією дітям пропонується придумати подібні міні-твори самостійно. Таке завдання дозволяє креативно перетворити суху інформацію в цікаву та спонукати учнів до співтворчості, створювати ситуацію успіху на уроці. При використанні **методу “Ефект присутності”** в уяві дитини постають образні картини за допомогою актуалізації різних рецепторів (слуху, зору, нюху, тактильних відчуттів тощо), які допомагають яскравіше уявити та запам’ятати матеріал. Такий метод частіше використовується на уроках літератури як спосіб “оживлення” художнього твору, “втягнення” дитини в його емоційний простір, що надає можливість зацікавити школярів. **Метод Аткінсона** дозволяє запам’ятовувати іншомовні слова, якими ми оперуємо на уроці зарубіжної літератури (наприклад, прізвища письменників певного періоду або певної країни) за допомогою асоціацій, що виникають у зв’язку із цими словами. Уявляючи щось незвичайне, цікаве та смішне, учні створюють мнемотичні фрази, віршики або розповіді, які стають “ключиками” для легшого їх запам’ятовування. **“Метод узгодження фантазії та уяви з умінням чітко висловлювати думки”** (або **“Фантазії та реальність”**) надає можливість розвивати творчий потенціал учнів за допомогою стимулювання їх спонтанної фантазії, яскравої уяви та вигадки. Цікавим методом є і **складання опорних конспектів** на діяльнісній основі, що є способом візуалізації навчального матеріалу та відображення його стисненого змісту у вигляді опори з широким використанням асоціацій за допомогою умовних позначок, знаків, символів та кольорів. Учні в цьому випадку не пасивно сприймають матеріал, а беруть активну участь у створенні схем. Відтворення ж ними за схемою навчального матеріалу відбувається за допомогою асоціацій із опорою на зорові образи, що надає можливість спрямовувати учнів на якісне осмислення та запам’ятовування матеріалу.

Отже, актуальність використання технік ейдетики на уроках словесності полягає в тому, що вони найкращим чином організовують особистісно зорієнтоване навчання, допомагають створити такі комфортні умови під час навчального процесу, при яких теорія та практика гармонійно поєднуються, учні співпрацюватимуть одне з одним, а учитель – з кожним учнем, при чому кожен школяр відчуватиме зацікавленість та бачитиме позитивний результат своєї роботи. На таких уроках розвиваються логічне та образне мислення, зв’язне мовлення, учні роблять свої “відкриття”, а психологічна напруга зменшується, процес засвоєння та запам’ятовування інформації стає захоплюючим і невимушеним, розвивається творчий потенціал учнів.

Література

1. Айзенварг Л. Г., Айзенварг М. Л. Ейдетика. Електронний ресурс/ Режим доступу : <http://do100verno.com.ua/blog/tag/10>
2. Антощук Є. В. 10 уроків чудової пам'яті. – К. : Вид. О. М. Ешке, 2003. Режим доступу : <http://festival21.org/stati-i-publikacii/bartosh-l-a-shkola-ejdotexniki-odesskij-region/>
3. Бесєдіна А. Вплив методів і завдань ейдетики на розвиток особистості учня // Рідна школа. – 2009. – № 2–3. – С. 61–62.
4. Уліщенко В. Метод ейдетики в інтерсуб'єктному навчання української літератури // Рідна школа. – 2011. – № 7. – С. 33–37.
5. Харьковская Школа Эйдетики Анастасии Никитиной [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://eydetica.kh.ua/>

Павлик Н. В.,

кандидат філологічних наук, доцент,
Бердянський державний педагогічний університет

ЛІНГВАЛЬНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ В ЕПІСТОЛЯРНОМУ ДИСКУРСІ

У сучасній лінгвістиці спостерігається зацікавлення функційним підходом до вивчення тексту, що використовується для аналізу його лінгвальних та позалінгвальних чинників. У зв'язку з цим проблема експресивності художніх, наукових, публіцистичних та інших типів текстів привертала увагу багатьох учених. Зокрема, комунікативну природу і параметри експресивності тексту, її комунікативно-прагматичне, семантичне та стилістичне підґрунтя, механізми створення, експресивні властивості одиниць різних мовних рівнів тощо розглядали у своїх дослідницьких працях Ш. Баллі, В. Виноградов, О. Потебня, Л. Щерба, М. Кожина, І. Арнольд, В. Телія, Н. Лук'янова, М. Шиліна, В. Шаховський, В. Чабаненко, Н. Бойко та ін. Проблема створення експресивності саме епістолярного тексту, вивчення її внутрішніх та зовнішніх проявів, впливу на емоційний стан адресата тощо, на наш погляд, потребує більш ґрунтового наукового дослідження. Мета статті – виявити й охарактеризувати з семантичної та прагматичної позицій засоби створення експресивності в українському епістолярії, а також з'ясувати їх спроможність здійснювати комунікативну функцію у специфічному соціальному та предметному контексті.

Епістолярний текст є структурно-композиційним, комунікативно-прагматичним та змістовим цілим, що характеризується зв'язністю, цілісністю, завершеністю. Мовленнєвий намір мовця, спрямований на співрозмовника й вербально оформлений у висловленні, вирізняється предметно-смісловим